

YMPÄRISTÖTIEDON FOORUMIN PUHEENVUOROJA 2/2025

Tavoitteiden ja todellisuuden kuilu?

Ympäristön tila Euroopassa ja Suomessa

Tämä julkaisu on koostettu **Ympäristötiedon foorumin, Suomen ympäristökeskuksen** ja **ympäristöministeriön** 6.10.2025 järjestämän Euroopan ympäristö 2025 -raportin julkaisutilaisuuden pohjalta.

Viiden vuoden välein julkaistava Euroopan ympäristökeskuksen lippulaivaraportti *Euroopan ympäristö 2025 – Tietoa ympäristöstä, ilmastosta ja kestävyydestä* (ent. State of the Environment Report, SOER) tarjoaa päätöksentekijöille ja suurelle yleisölle kattavan ja poikkitieteellisen katsauksen ympäristön, ilmaston ja kestävyys tilasta Euroopassa. Puheenvuoroja-julkaisussa käsitellään perusraportin lisäksi Suomen maaprofiilia.

Euroopan ympäristö 2025

Eurooppa on murroksessa, jota leimaavat toisiinsa kietoutuvat taloudelliset, sosiaaliset, geopoliittiset ja ympäristöä kohtaavat kriisit. Eurooppa on nopeimmin lämpenevä maanosa, jossa ilmastonmuutos etenee kaksinkertaisella vauhdilla globaaliin keskiarvoon verrattuna. Sään ääri-ilmiöt vaikuttavat yhä kouriintuntuvammin ihmisten elämään, Euroopan talouteen ja turvallisuuteen. Samaan aikaan sota Euroopassa ja lisääntyvä geopoliittinen epävarmuus ohjaavat huomiota puolustukseen ja huoltovarmuuskysymyksiin. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja ekosysteemien rapautuminen pahentavat kriisien yhteisvaikutuksia, sillä terve ympäristö on edellytys sekä ruokaturvalle ja veden saatavuudelle, että ilmastonmuutokseen sopeutumiselle.

Euroopan ympäristö 2025 -raportti korostaa, että luonnonvarojen vastuullinen hallinta, päästöjen vähentäminen ja kiertotalouden vahvistaminen ovat ratkaisevia kysymyksiä Euroopan pitkän aikavälin hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta. Todellinen kestävyysmurros edellyttää, että EU:n vihreän kehityksen ohjelmassa tunnistetut toimenpiteet toteutetaan johdonmukaisesti ja ripeästi.

Kestävä tulevaisuus rakentuu terveestä ympäristöstä. Vain luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemejä vahvistamalla voidaan turvata eurooppalaisten elämänlaatu, taloudellinen vakaus ja hyvinvointi myös tuleville sukupolville.

Julkaisun keskeisimmät viestit

→ **Joillain osa-alueilla on saavutettu edistystä, mutta Euroopan ympäristön kokonaistila on edelleen heikko:**

Euroopan kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet ja ilmanlaatu on paikoin parantunut, mutta raportti osoittaa, että luontotavoitteiden, kiertotalouden edistämisen ja kulutuksen kokonaisjalanjäljen pienentäminen ovat edelleen merkittäviä haasteita.

→ **Suomessa energiasiirtymä etenee ja päästöt vähenevät, mutta haasteita riittää:** Hiilinielut ovat romahtaneet, joka yhdeksäs laji on uhanalainen ja materiaalien kulutus asukasta kohden on Euroopan korkeinta.

→ **Ratkaisut ovat olemassa, mutta toimeenpanon vauhti ja laajuus ratkaisevat:** Luontokadon pysäyttäminen, hiili-neutraalisuus ja kiertotalous on toteutettava yhtäaikaaisesti. Tavoitteiden taklaamiseksi tarvitaan pitkäjänteistä ja johdonmukaista politiikkaa, ohjauskeinoja sekä kannustimia.

© Anni Ilves, Environment&Me 2025 / EEA

Ilmastotyössä edistystä, luonnon monimuotoisuus hupenee

Euroopassa on onnistuttu vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 37 % vuoden 1990 tasosta, mikä on linjassa EU:n oman 2030 tavoitteen kanssa. Uusiutuvan energian osuus on kaksinkertaistunut vuodesta 2005 ja noussut yli neljännekseen EU:n loppuenergiankulutuksesta. Samaan aikaan hiilinielut ovat kuitenkin pienentyneet noin 30 % edelliseen vuosikymmeneen verrattuna ja fossiiliset polttoaineet kattavat yhä suurimman osan energiankäytöstä. Sektoreista erityisesti liikenne ja maatalous etenevät päästövähennyksissä hitaasti.

Euroopan luonnon monimuotoisuuden tila on huolestuttava. Yli 80 % suojelluista elinympäristöistä on huonossa tai erittäin huonossa tilassa ja 60–70 % maaperästä on heikentyneessä tilassa. Koko Euroopan tasolla suojelualueiden määrä on lisääntynyt, mutta suojelualueiden perustaminen ei yksinään takaa luonnon monimuotoisuuden tehokasta suojelua.

Kuumentuva Eurooppa tarvitsee pitkäjänteisiä ratkaisuja

Ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat kuivuusjaksot, metsäpalot, tulvat ja helleaallot aiheuttavat kasvavia taloudellisia tappioita ja inhimillisiä menetyksiä. Vuodesta 1980 lähtien sään ääri-ilmiöt ovat aiheuttaneet EU:ssa yli 700 miljardin euron vahingot ja satojatuhansia ennenaikaisia kuolemia.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarve kasvaa nopeasti, mutta käytännön toimet laahaavat perässä. Haavoittuvimmat väestöryhmät kärsivät vaikutuksista eniten. Tulevissa maankäyttöä, rakentamista ja infrastruktuuria koskevissa päätöksissä on jatkossa huomioitava pitkäaikaiset ilmastonmuutokseen liittyvät riskit.

Ilmanlaatu on parantunut, mutta saasteet uhkaavat yhä terveyttä

Euroopan ilmanlaatu on parantunut merkittävästi ja pienhiukkasten aiheuttamat ennenaikaiset kuolemat ovat vähentyneet lähes puoleen vuodesta 2005. Silti saastuminen on yhä suuri terveysuhka: arviolta joka kymmenes ennenaikainen kuolema Euroopassa johtuu saastuneelle ilmalle, vedelle, maaperälle, melulle ja kemikaaleille altistumisesta.

Kiertotalous etenee hitaasti

Kiertotalous on raportin tarkasteluajanjaksona edistynyt Euroopassa, mutta tahti on ollut hidas. Kiertotalousaste kasvoi vain vähän, 10,7 %:sta 11,8 %:iin vuosina 2010–2023. Vaikka kierrätys ja resurssitehokkuus ovat parantuneet, perustuu Euroopan talous yhä suurelta osin lineaariseen malliin. Samaan aikaan Euroopassa tapahtuva ylikulutus näkyy myös EU:n rajojen ulkopuolella: suuri osa EU:n luonnonvarojen käytöstä aiheutuvista ympäristövaikutuksista syntyy muualla maailmassa. Siksi kestävän talouden edistäminen edellyttää kuluttamisen vähentämistä ja vastuullisia arvoketjuja.

© Laura Razumeja, Environment&Me 2025 / EEA

Suomen maaprofiili

Suomen maaprofiili tarjoaa tiiviin katsauksen keskeisiin kehityssuuntiin kolmesta näkökulmasta: ympäristö ja ilmasto, yhteiskunnalliset muutokset sekä järjestelmätason muutos energia-, liikenne- ja ruokajärjestelmissä. Raportin tilannekuva perustuu dataan ja indikaattoreihin, jotka pohjautuvat maista saatavilla oleviin, Euroopan ympäristökeskukselle ja Eurostatille toimitettuihin aineistoihin.

Suomi on kestävä kehityksen tavoitteiden mallimaa. Silti suomalaisen hyvinvoinnin ja talouskasvun ylläpitäminen kuluttavat runsaasti luonnonvaroja. Suomalaisten ekologinen jalanjälki on suuri ja materiaalien kulutus asukasta kohden Euroopan korkein.

Miksi materiaalien kulutuksemme on niin suurta?

Materiaalien kokonaiskulutus tarkoittaa kaikenlaisten taloudessa käytettävien luonnonvarojen yhteenlaskettua määrää. Siihen kuuluu niin kaivannaisten otto kallioperästä, puiden hakkuu metsistä, viljan korjuu pelloilta kuin ulkomailta Suomeen tuotavat raaka-aineet ja puolivalmisteet. Kotimaan materiaalien kulutuksesta vähennetään vientituotteiden valmistamisen materiaalit. Materiaalikulutus ilmaistaan yleensä tonneina, eikä siinä huomioida eri materiaalien hyvinkin erilaisia ympäristövaikutuksia.

Suomessa on vahva vientiin suuntautunut ja paljon materiaaleja kuluttava metalli-, metsä- ja kemian-teollisuus. Kaivoksilla liikuteltavat suuret ainesmäärät kasvattavat merkittävästi materiaalikulutustamme eikä kaivannaisjätettä saada tehokkaasti hyödynnettyä. Myös harvaan asutun maan pitkät etäisyydet lisäävät osaltaan materiaalikulutusta, koska tieverkostoa ja muuta infrastruktuuria on rakennettava laajalle alalle. Perimmäisin syy suureen materiaalikulutukseen on korkea elintasomme, joka mahdollistaa sellaistenkin tuotteiden hankinnan, jotka eivät suuremmin paranna elämänlaatua.

Kiertotalouden edistäminen on keskeinen keino materiaalien kokonaiskulutuksen vähentämiseen. Kierätettyjen materiaalien käyttö pienentää materiaalien kokonaiskulutusta, kunhan kierrätys ei kuluta enempää

materiaaleja kuin uusien luonnonvarojen käyttöönotto. Käyttökelpoisten ainesten erottelu ja puhdistus voi olla paljon energiaa ja materiaa vaativaa, erityisesti jos tuotteita ei alun perin ole suunniteltu kierrätyskelpoisiksi. Parasta on, jos tuotteet ovat suunniteltu uudelleenkäytettäväiksi pelkän huollon tai päivityksen jälkeen. Poliitiikkaohjauksella (esim. verotuksen kautta) on merkittävä rooli kiertotalouden edistämisessä, sillä usein neitseellinen materiaali on kierrätysmateriaalia halvempi vaihtoehto.

Hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet Suomessa nopeasti uusiutuvan energian kasvun myötä, mutta hiilinielut ovat romahtaneet. Tämän takia Suomen nettopäästöt eivät ole juurikaan vähentyneet vuodesta 1990. Luonnon tila on heikko: joka yhdeksäs laji on uhanalainen. Nopeasti edennyt energiasiirtymä sekä tuuli- ja aurinkoenergian kasvava osuus energiapaletissa kuitenkin osoittavat, että laaja-alaiset muutokset kohti kestävää yhteiskuntaa ovat Suomessa mahdollisia.

Suomen maaprofiilista nousevat ongelmat ovat samankaltaisia, kuin muiden korkean tulotason maiden haasteet. Metsäteollisuus, kaivostoiminta ja metalliteollisuus ovat Suomen viennin kannalta keskeisiä toimialoja, mutta kuluttavat samalla runsaasti luonnonvaroja. Harva asutus ja tarve laajalle infrastruktuurille lisäävät luonnonvarojen käyttöä.

Luomuviljelyn kasvu hiipui

Suomalainen maatalous keskittyy kotimarkkinoille ja pohjoinen ilmasto sekä tukipolitiikka suosivat kotieläintuotantoa. Ruoankulutuksessa punaisen lihan määrä on laskenut ja kasvipohjaiset vaihtoehdot yleistyneet, mutta kotimaiset viljelijät hyötyvät kasvavasta kysynnästä toistaiseksi vain rajallisesti. Kotieläintuotanto on tehostunut nopeasti, eikä luomuviljely ole yleistynyt.

Luomuviljelyn osuus kasvoi Suomessa 2010-luvulla nopeasti maataloustukien, koulutuksen ja kuluttajakysynnän ansiosta, mutta viime vuosina kasvu on pysähtynyt. Vuosina 2022–2024 luomupeltoala väheni 9 %, jonka lisäksi luomukotieläintilojen määrä laski. Vuonna 2024 luomualaa oli 309 000 hehtaaria, josta yli puolet nurmea. Alueelliset erot ovat suuria: Itä-Suomessa lähes neljännes pelloista on luomuviljelyssä, kun taas monilla muilla alueilla osuus on alle 10 %. Keskeisiä haasteita ovat luomuviljelyn kannattavuus, osaavan työvoiman pula ja tuotteiden markkinointi erityisesti vientiin. Haasteisiin on pyritty vastaamaan kansallisella Luomu 2.0 -ohjelmalla, joka tavoittelee luomutuotteiden markkinaosuuden kasvua 5 %:iin.

© Lina Šimkevičiūtė, Environment&Me 2025 / EEA

Luonnon monimuotoisuus heikkenee, suojelu keskittyy pohjoiseen

Tiukasti suojellut luontoalueet ja erämaa-alueet kattavat noin 13 % Suomen pinta-alasta ja suojelualueiden kokonaismäärä on pysynyt viime vuosina vakaana. Valtaosa suojelualueista sijaitsee harvaan asutussa, lajistoltaan köyhemmässä Pohjois-Suomessa, kun taas Etelä-Suomessa suojelualueet ovat pieniä ja pirstoutuneita. Vain noin 3 % Etelä-Suomen metsistä on suojeltu, kun pohjoisessa osuus on 20 %. Metsätalous on edelleen suurin uhka luonnon monimuotoisuudelle. Maaseuduilla perinnebiotoopit, kuten

niityt ja kedot, ovat vähentyneet. Noin 12 % Suomen lajeista on uhanalaisia, ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen jatkuu. Tavoitetta pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä ei nykykehityksellä saavuteta.

Energiansiirtymä etenee, mutta painottuu yhä bioenergiaan

Kestävä metsien käyttö on poliittisesti latautunut aihe, jossa törmäävät ilmastotavoitteet, metsien suojelu ja taloudellinen käyttö. Taloudellista kestävyyttä edistäisivät puusta saatavat korkean jalostusasteen (vienti)tuotteet, mutta yli puolet puusta päätyy suoraan tai teollisuuden sivutuotteina energiakäyttöön. Uusiutuvasta energiasta yli 70 % tuotetaan erilaisilla biopolttoaineilla.

Tuulivoiman määrä on kasvanut nopeasti ja se ohitti vuonna 2024 vesivoiman Suomen toiseksi suurimpana uusiutuvan energian lähteenä. Vesivoiman lisärakentaminen on rajallista, sillä lähes kaikki suuret joet on jo padottu ja osa pienvoimaloista on poistettu jokikunnostusten yhteydessä. Aurinkoenergian ja biokaasun osuus energiapaletista on vielä pieni, mutta kasvussa. Suomen päivitetyn energia- ja ilmastosuunnitelman tavoitteena on, että uusiutuvan energian osuus loppukulutuksesta nousee vähintään 62 %:iin vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on paitsi hillitä ilmastomuutosta, myös vahvistaa energiaomavaraisuutta.

Kylmä ilmasto on tehnyt energiatehokkuudesta pitkään kansallisen painopisteen ja päästöt energiantuotannosta ja teollisuudesta ovat vähentyneet. Suomi on EU:n kärkimaita

uusiutuvan energian käytössä ja uusiutuvien osuus on kasvanut tasaisesti vuodesta 2005. Valtion tukitoimet, kuten syöttötariffit, verohelpotukset ja investointituet, ovat vauhdittaneet tuuli-, vesi- ja bioenergian kehitystä.

Liikenteen osalta Suomen harva asutus ja pitkät etäisyydet tekevät liikkumisesta energiasäästöä ja ajoneuvoihin nojaavaa. Sähkö- ja hybridiajoneuvojen määrä on kasvanut verokannustimien ja latausverkoston laajenemisen myötä, mutta Suomen autokanta on silti vanha ja riippuvainen fossiilista polttoaineista. Tämä vaikeuttaa liikenteen 50 % päästövähennystavoitteen saavuttamista vuoteen 2030 mennessä. Liikennejärjestelmän kestävyysmurroksen kannalta ratkaisevia kysymyksiä ovat siirtyminen fossiilisista polttoaineista sähköön ja biopolttoaineisiin sekä taajamien ja maaseudun välisten liikenneneratkaisujen kehittäminen.

Suomessa ilmanlaatu on Euroopan huippua

Suomen ilmanlaatu on kansainvälisesti vertailtuna erittäin hyvä ja ilmansaasteille altistumisen aiheuttamat terveyshaitat ovat EU:n keskiarvoa pienempiä. Arvioiden mukaan ilman epäpuhtauksille altistuminen aiheuttaa Suomessa vuosittain noin 2 000 ennenaikaista kuolemaa ja noin 20 000 menetettyä tervettä elinvuotta. Vuotuiset arviot vaihtelevat paljonkin, sillä pitoisuudet ovat lähellä WHO:n ohje-arvoja ja pienetkin muutokset vaikuttavat laskelmiin.

Kausiluonteisesti ilmanlaatua Suomessa heikentävät talvisin puulämmityksestä aiheutuvien päästöjen lisäksi myös

Jim Tran / Unsplash

keväisin nastarenkaiden käytöstä ja teiden liukkaudentorjunnasta syntyvä katupöly.

Pienhiukkaset ovat suurin terveysongelmien aiheuttaja. Niiden vaikutukset näkyvät pääosin tiheästi asutuilla alueilla, josta löytyvät myös suurimmat päästölähteet. Suurten teollisuuslaitosten pienhiukkaspäästöjä on onnistuttu Suomessa vähentämään merkittävästi ja suurin osa, eli noin puolet pienhiukkaspäästöistä syntyykin pienpoltosta kotitalouksien ja kesämökkien takoissa, kamiinoissa ja kiukaiden tulipesissä. Yhdessä liikenteen pakokaasuista aiheutuvien hiukkaspäästöjen kanssa näiden päästöjen vähentäminen on haastavaa, sillä se edellyttää sekä teknologisia ratkaisuja että muutoksia ihmisten arkisissa liikkumisen ja lämmittämisen valinnoissa.

Kiertotalouden edistys on hidasta, jätteen määrä pysyy korkeana

Maaprofiili osoittaa, että kiertotaloudessa, materiaalitehokkuudessa ja kierrätyksessä Suomella riittää kehitettävää

Suomessa syntyy runsaasti jätettä, erityisesti kaivosteollisuudessa, jossa suurin osa jätteestä on maa- ja kiviaineksia. Jätteen määrä kasvaa kaivostoiminnan laajentuessa, sekä silloin, kun perustetaan uutta kaivostoimintaa matalapitoisimmille esiintymille. Kaivannaisteollisuus sekä harvaan asutulle maalle ominainen laajalle levittänyt infrastruktuuri nostavat materiaalien kotimaisen kulutuksen EU-maiden keskiarvoa korkeammalle.

Myös yhdyskuntajätteen määrä on Suomessa EU:n keskiarvoa suurempi, noin 3,3 miljoonaa tonnia vuodessa. Vaikka kierrätysaste on noussut, se ei ole pysynyt kasvavan jäte-tuotannon tahdissa. Vuosina 2014–2021 yhdyskuntajätteen määrä kasvoi Suomessa bruttokansantuotetta nopeammin. Vuoden 2021 jätelaki vahvisti lajitteluvelvoitetta ja vuosina 2022–2023 jätteiden määrä väheni.

Suomessa kiertotalousaste on selvästi EU:n keskiarvoa matalampi ja se on laskenut vuodesta 2012 lähtien. Laskun taustalla on ennen kaikkea talouden rakenteiden muutos, todennäköisesti myös kierrätyspaperin valmistuksen vähentäminen paperintuotannossa. Kiertomateriaalien käytön arviointi on kuitenkin menetelmällisesti haastavaa ja maiden talousrakenteet vaikeuttavat tulosten vertailua.

Vuonna 2021 kierrätysmateriaalien osuus kaikesta tuotannossa käytetystä materiaalista oli kansallisen laskentavan mukaan 4,4 %, mikä on hieman vähemmän kuin vuotta

aiemmin. Parhaiten kierrätetään paperi-, metalli- ja lasipakkauksia, joista yli kaksi kolmasosaa päätyy materiaalina uudelleenkäyttöön. Myös Suomen panttijärjestelmä toimii hyvänä esimerkkinä tehokkaasta kierrätyksestä.

Jätteiden poltto energiaksi on korvannut valtaosin jätteiden sijoittamisen kaatopaikoille, mutta samaan aikaan kierrätys kasvaa edelleen selvästi hitaammin kuin jätteiden hyödyntäminen energiana. Polttaminen ei tue kiertotalouden periaatteita kuten materiaalihyödyntäminen, vaikka se tuottaakin energiaa.

© Nina Luostarinen, Environment&Me 2025 / EEA

Ratkaisuja Suomen haasteisiin

Raportin maaprofiilista nouseva tilannekuva on kaksijakoinen: fossiiliperäiset kasvihuonekaasupäästöt vähenevät, mutta kokonaispäästöt eivät ole vähentyneet maankäyttösektorin muututtua reilusta nielusta päästölähteeksi ja luonnon monimuotoisuus heikkenee. Euroopan ympäristö 2025 -raportin julkaisutilaisuuden asiantuntijahaastatteluis-
sa nousi selkeä yhteinen viesti: indikaattoreiden osoittama suunta on käännettävissä, kun toimeenpano, toimien mitta-
kaava ja politiikan johdonmukaisuus skaalataan vastaamaan käsillä olevan haasteen kokoa.

Luontokadon pysäyttäminen vaatii suojelun vahvistamista ja käytännön toimia

Luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa keskeistä on suojelun määrän ja laadun vahvistaminen erityisesti Etelä-Suomessa. Pelkkä pinta-alan katsominen ei kuitenkaan riitä, vaan suojelualueita on kytkettävä nykyistä paremmin toisiinsa. Lisäksi talousmetsissä on tehostettava luonnonhoitoa: säästöpuita ja elinympäristöjen jatkumolta tulisi jättää ja valuma-alueajattelua on jatkettava pienvesiin saakka. Voimassa olevaa lainsäädäntöä kannattaa toimeenpanna määrätietoisesti.

Kokonaisuutta täydentää EU:n ennallistamisasetuksen käytännön toteutus sekä kansallisen biodiversiteettistrategian puutteiden korjaaminen. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttää myös luonnonarvomarkkinoiden rakentamista, eli sääntelyä ja kannustimia, jotka tekevät luonnonhoidosta maanomistajalle uskottavan tulonlähteen. Samalla muistutettiin, että ihmisten osaaminen, tottumukset ja paikallinen toimintakulttuuri ovat ratkaisevassa asemassa, joten toimet on saatettava yksittäisen maanomistajan arkeen asti.

Ilmastotavoitteet saavutetaan johdonmukaisella politiikalla ja hiilinieluja vahvistamalla

Suomelle asetettujen EU:n ilmastovelvoitteiden täyttäminen ja kansallisen ilmastolain ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttävät politiikan pitkäjänteisyyttä. 2035-hiilineutraalisuustavoitteesta ja puhtaan energian investointeja tukevista linjauksista on pidettävä kiinni, jotta markkinoille välittyä selkeä signaali. Lisäksi maankäyttösektorin muuttuminen merkittäväksi päästölähteeksi on käännettävä jo vuoden 2030 mennessä selväksi nettonieluksi EU-velvoitteiden täyttämiseksi, minkä jälkeen maankäyttösektorin on kehitettävä merkittäväksi nettonieluksi hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Ratkaisuiksi esitettiin harvennushakkuiden

© Simone Tramonte, Environment&Me 2025 / EEA

vähentämistä, kiertoaikojen pidentämistä ja metsälain päivittämistä huomioimaan Tapion metsänhoitosuosituksat. Myös kannusteet hiilen sidontaan sekä turvepeltojen vettämisen tulosperusteiset tuet nähtiin mahdollisina keinoina hiilinieluja koskevan tilanteen edistämiseen.

Samaan aikaan puun polttoa energiaksi on vähennettävä ja lämmityksen saralla on tehtävä siirtymää sähkökattiloihin. Teknologiset hiilinielut voivat täydentää keinovalikoimaa myöhemmin, mutta nykyhetken ratkaisut löytyvät luonnon hiilinielujen vahvistamisesta ja energiajärjestelmän sähköistymisestä. EU:n päästökauppamekanismin todettiin osoittautuneen toimivaksi keinoksi kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ja sen kaltaisia ohjausmekanismeja toivottiin syntyvän myös luonnon monimuotoisuuden puolelle.

Suomi on onnistunut ilmanlaadussa, mutta rima nousee vuonna 2030

Ilmanlaadun parantamisessa Suomi on menestynyt hyvin, mutta EU:n vuonna 2030 kiristyvät raja-arvot tuovat tulevaisuudessa mukanaan uuden vaatimustason. Katupöly, eli hengitettävät hiukkaset, säilyvät haasteena, jota liikenteen sähköistyminen ei tule ratkaisemaan. Tarvitaan rohkeita ratkaisuja valtakunnallisesti, kuten liikennemäärien ja nopeuksien hillintää, nastarenkaiden osuuden vähentämistä sekä tehokkaita väylien ja teiden kunnossapitomenetelmiä. Puun pienpolton terveyshaittoja on mahdollista vähentää oikeanlaiseen tulisijan käyttöön ohjaavalla neuvonnalla erityisesti taajamissa.

Kaupunkisuunnittelussa on suojattava erityisesti herkkiä väestöryhmiä ja huomioitava päästö- ja meluallistus väylien varsilla. Keskustelussa tuotiin esiin alailmakehässä ilmenevän otsonin ja ultrapienten hiukkasten terveysvaikutuksia sekä tarvetta kehittää seuranta ja päätöksenteon tukea niiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi. Tulokset syntyvät yhteistyöllä: valtion, kuntien, tutkimuslaitosten ja asukkaiden yhteinen työ on ollut tehokasta ja sitä on tiivistettävä entisestään.

Kiertotalouteen vauhtia vahvemmassa ohjauksesta ja varhaisesta suunnittelusta

Kiertotalouden eteneminen vaatii kierrätysraaka-aineiden lisääntyvää kysyntää, sekä selkeätä ohjausta tämän edistämiseksi: nykytilanne osoittaa, ettei vapaaehtoisuus ole kannustanut kysyntää riittävästi. Kierrätysmateriaalien kysyntää voitaisiin lisätä pakkausjäteasetuksesta tutulla käyttösuusvelvoitteella, jota voitaisiin laajentaa myös muihin tuotteisiin. Tämä lisäisi kierrätettyjen raaka-aineiden käyttöä tuotteiden valmistuksessa.

Kaivosteollisuudessa kiertotalouden vauhdittamisen on lähdeävä liikkeelle jo varhaisessa vaiheessa, jolloin alkan kaivosprojektin ympärille on mahdollista rakentaa teollisuusekosysteemejä. Kun ratkaisut rakennetaan mukaan prosesseihin suunnitteluvaiheessa, tulevat kiertotalousratkaisut todennäköisemmin taloudellisesti kannattaviksi.

Mineraaleissa ja kaivosteollisuudessa painopiste on kaivosten sivukivien ja rikastushiekan hyödyntämisessä, mikä edellyttää tuotantolaitoksilta jalostuskyvykkyyttä mahdollisimman lähellä esiintymiä.

Kiertotalouden edistämisen todettiin keskustelussa vahvistavan omavaraisuutta ja kriisinkestävyyttä, kun tuontiraukka-aineita voidaan korvata kotimaisilla kiertomateriaaleilla. Samalla tämä olisi mahdollisuus varmistaa eniten lisäarvoa luovien arvoketjujen osien pysyminen Suomessa.

Vilma Rikala

Ekologiset haasteet ovat systeeminen ongelma ja ne vaativat myös systeemisen ratkaisun. Luontokatoa, ilmastonmuutosta, tai kiertotalouden ja kulutuksen haasteita ei voida ratkaista siilossa. Yksilön tekemillä arjen teoilla on merkitystä, mutta suunnan muuttaminen edellyttää laajoja yhteiskunnallisia toimia. Kun päätöksenteko tarjoaa johdonmukaiset signaalit, luo se samalla investointivarmuutta. Tietopohja on olemassa ja myös ratkaisuja haasteisiin tunnetaan – tarvitaan siis yhteiskunnallista mittakaavaa ja systemaattista otetta.

Lopuksi

Julkaisutilaisuuden tervetuliaissanat antoi Euroopan komission Suomen-edustuston tiedotuspäällikkö **Ismo Ulvila** ja tilaisuuden avauspuheenvuoron piti ilmasto- ja ympäristöministeri **Sari Multala**. Tuoreen raportin sisältöä esitteli Euroopan ympäristökeskuksen pääjohtaja **Leena Ylä-Mononen** ja Suomen maaprofiilia perkasi ympäristöministeriön tutkimusjohtaja **Laura Höijer**.

Suomen maaraportissa nousseisiin haasteisiin ja niiden ratkaisuihin pureuduttiin **Otso Sillanaukeen** (Demos Helsinki) luotsaamissa asiantuntijahaastatteluissa. Keskustelupa-reina toimivat kunkin teeman asiantuntijat, jotka edustivat taustaorganisaatioiltaan tutkimusta, yritysmaailmaa, valtionhallintoa sekä kaupunkeja. Biodiversiteetistä ja ekosysteemeistä keskustelivat yksikönjohtaja **Aino Juslén** (Suomen ympäristökeskus) ja erityisasiantuntija **Tuuli Orasmaa** (maa- ja metsätalousministeriö), ilmastonmuutoksesta puheenjohtaja **Jyri Seppälä** (Suomen ilmastopaneeli) ja partneri **Mari Pantsar** (One Planet), ympäristöstä ja ihmisten terveydestä erikoistutkija **Katriina Kyllönen** (Ilmatieteen laitos) ja johtava ympäristöasiantuntija **Suvi Haaparanta** (Helsingin kaupunki), sekä kiertotaloudesta ja transformaatiivisen muutoksen mahdollistajista tutkimusprofessori **Tommi Kauppila** (Geologian tutkimuskeskus) ja SPIRIT-kehitysohjelman päällikkö **Jaakko Tuomainen** (Borealis).

Tilaisuuden juonsi tutkimusjohtaja **Eeva Primmer** (Suomen ympäristökeskus), jonka johdolla nuorten ajatuksista

ja viesteistä keskustelivat nuorten luontodelegaatti **Anton Riihelä** sekä Nuorten luonto- ja ilmastoryhmän edustaja **Liina Huttunen**.

Tilaisuuden loppuyhteenvedon piti Euroopan parlamentin jäsen **Sirpa Pietikäinen** ja tilaisuuden kiitokset ja lopetussanat Suomen ympäristökeskuksen pääjohtaja **Leif Schulman**.

Euroopan ympäristökeskus (EEA) on vuonna 1994 perustettu EU:n virasto, jonka tehtävä on tarjota luotettavaa ja itsenäistä tietoa ympäristöstä ja ilmastosta eurooppalaisen päätöksenteon tueksi. EEA on julkaissut Euroopan ympäristö -raporttia viisivuotissykleittäin vuodesta 1995 alkaen.

Euroopan ympäristötieto- ja seurantaverkosto Eionet on Euroopan ympäristökeskuksen ja sen 38 jäsen- ja yhteistyökumppanimaan yhteistyöverkosto. EEA ja Eionet keräävät ja kehittävät dataa, tietoa ja nevoja päättäjille Euroopan ympäristöstä.

EEA:n toiminnan valvonnasta ja ohjauksesta vastaa hallinto-neuvosto, jossa Suomea edustaa ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus toimii EEA:n kansallisena yhteyspisteenä Suomessa ja koordinoi EEA:n toimintaan osallistuvaa kansallista Eionet-verkostoa. Ympäristötiedon foorumi kuuluu Eionetin viestinnän asiantuntijoiden Communications-ryhmään.

Julkaisutilaisuus järjestettiin Euroopan komission ja Euroopan parlamentin Suomen-edustuston tiloissa Eurooppasalissa osana Suomen ympäristökeskuksen 30-vuotisjuhlavuotta, jonka teema on ”Pidä kiinni hyvästä”.

Euroopan ympäristö 2025 -raporttiin sekä siihen käytettyyn aineistoon on voi tutustua kokonaisuudessaan osoitteessa www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025.

Julkaisun on koonnut Roosa Käsmä (Ympäristötiedon foorumi).

